

מסביב לשולחן

עורך: הרב שלמה רזנשטיין
עלון שבועי לבני הישיבות נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמסור

ראשי הישיבות

עיקרי הדברים

מחילת עוונות לחתן

א מקור העניין. הנה רש"י כאן בפר' [פרק לו פסוק ג] כתב בשמת בת ישמעאל - ולעיל קורא לה (כח ט) מחלת. מצינו באגדת מדרש ספר שמואל (פרק יז) שלשה מוחלין להן עוונותיהם גר שנתגייר, והעולה לגדולה, והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן, לכך נקראת מחלת שנמחלו עונותיה: וא"כ למעשה המקור הוא מכך שהתורה מכנה את בשמת אשתו של עשו בשם מחלת בפסוק (כח, ט, בפר' תולדות) 'ולך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וגו' לו לאשה. ומפסוק זה דרשו בירושלמי [בכורים פ"ג ה"ג] ויקח את מחלת - וכי מחלת שמה והלא בשמת שמה, אלא מלמד שנמחלו לו כל עונותיו, מכאן לחתן שמוחלין לו עונותיו. וכתב התורה תמימה (הערות בראשית כח הערה ג), בביאור ענין דרשה זו: אינו מבואר כלל מה ראה לדרוש שם זה בדרשא חרוקה כזו לכאורה, ואפשר לומר דאחרי ששינה הכתוב שם אשה זו לשם המורה על מחילה, ורמז זה כאן במקום ובענין שעשה עשו נחת רוח ליצחק, כמש"כ יורא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו וילך וגו' ויקח את מחלת בת ישמעאל, וקיי"ל דאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה [ב"ק ל"ח ב'], ולכן רמז כאן דמדעשה נחת רוח ליצחק בענין נישואין בא השם המורה על מחילה להורות שעבור כבודו ליצחק מחל לו הקדוש ברוך הוא אז על עונותיו, ולמדין אנו מזה דרך אגב לדעלמא שאז עת רצון להקב"ה לשלם שכר טוב להחתן ולמחול עונותיו, אכן כדי שיהיה האדם מצדו גורם לזה נוהגים שמתענים החתן והכלה ביום חופתם, ועיין באה"ע סי' ס"א:

ב הטעם למחילת עונות: כתב המהר"ל הדנושא אשה קודם זה היה פלג גופא וכשנושא הוא גוף שלם, ולפיכך נמחלו עונותיו כי נעשה שלם יותר, כי איש הנושא אשה כל אחד נקרא מתחילה חצי אדם כי זכר בלא נקבה פלג גופא מקרי, ועתה גוף שלם והוא זכריה חדשה עכ"ד (גור אריה וישלח). **טעם אחר:** שלושה שותפים לו לאדם, הקב"ה אביו ואמו, הרי בשעה שאדם נושא אשה נהיה שותף לקב"ה וע"כ שפיר מוחלים לו עונותיו משום כבוד המקום (בישורון מלך).

ג מאימתי נמחלין עונותיו. יש לחקור מתי נמחלו עונותיו אם כבר לאחר ברכת אירוסין והקידושין שהרי מאז הרי הוא חתן או דילמא רק לאחר ברכת הנישואין שאז הוא נשוי אשה. והנה בהשקפה הראשונה הדעת נוטה שמחילת עונות הוא רק לאחר ברכת הנישואין שהרי נראה מי שקדש לבד בלי חופה ונישואין כמו בזמן התלמוד אינו מתענה ורק ביום חופתו מתענה וכן כתב בפשיטות **הפרמ"ג** באו"ח סימן תקע"ג. אולם מהגהות מנהגים שכתב חתן תחת החופה אם צמא לשתות אז שותה רביעית ומברך ברכה אחרונה אפילו אחר ברכת אירוסין משמע שלפני ברכת אירוסין אסור לו לשתות משום שעוד לא נמחלו לו עונותיו וצריך הוא להיות שרוי בתענית אבל לאחר ברכת אירוסין וקידושין מותר לו לשתות שכבר נמחלו עונותיו. וע"ע בספר עלי תמר (ביכורים פרק ג). **ויעיין עוד להלן אות ו'**

ד הנ"מ שמוחלין לו עונותיו. בתשב"ץ קטן כתב שחתן אינו צריך לעמוד מפני ת"ח ונשיא, ונראה שעיקר יסודו הוא על הנאמר בפרקי דר"א פ"ז חתן דומה למלך וכי עיין שם, והיא הלכה חדשה. ובספר אורחות חיים הלכות קידושין ע"ס"ו כתב נהגו בכל מקומותינו שעומדין העם על רגליהן בשעה שהחתן

מהלך בדרך וכשמברכין לו ברכת אירוסין ונישואין וכשעולה לקרות בתורה וכו'. ונראה שעיקר טעמו של התשב"ץ שחתן אינו צריך לעמוד מפני ת"ח משום שת"ח מחלו על כבודם מפני כבודו של חתן, ויש סמוכין לזה ממסכת שמחות פ"א ה"ו, המלך והכלה מעבירין את הכלה מלפני המלך ומעשה באגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבוהו חכמים וא"ל מה ראת א"ל אני נוטל כתרי בכל יום וזו טיטול כתר שעה אחת, ואף כאן מחלו ת"ח כתר תורה שיש להם בכל שעה כדי שהחתן יטול כתר שעה אחת. ומשמע דאף בזיווג שני מוחלין לו עונותיו בתשובה וזכר לדבר מחלת אשת עשו.

ה האם גם לכלה מוחלין את העונות. בשו"ת להורות נתן חלק י סימן צו, הביא ד' הרמ"א אהע"ז (סי' ס"א ס"א), ונהגו החתן והכלה מתענין ביום חופתו, והטעם כתב הב"ש (סק"ו) בשם מהר"ם מינץ, משום דהוא יום שליחה דידהו ונמחל עוונותיהם עכ"ד. ומוכח דמוחלין עוונות שניהם דהא שניהם מתענין מהאי טעמא. והביא שם בלהורות נתן ואף על גב דלמדו כן מלשון מחלת שהיא שם אשתו, מכל מקום אין מזה ראייה דמוחלין גם לה, דדרשו מחלת מלשון מחילה, והיינו ויקח את מחלת שעשיו לקח מחילה שמחלו לו עונותיו. [אמנם בשו"ת דברי יציב חלק אבן העזר סימן עב, הוכיח מזה שבאמת מכיון שלומדים זאת ממחלת וזה שם האשה מוכח שאף מוחלין עוונותיה] ומכל מקום נראה פשוט להפוסקים דמוחלין גם לה, ואף על גב דאשה אינה מצוה על פרייה ורביה ועיקר המצוה על החתן, אולם הרי כתב הר"ן קידושין רפ"ב (מא א) דגם האשה מקיימת מצוה, וכיון דמה שהחתן זוכה למחילת עונות ביום חופתו הוא בסיבת האשה שהיא נשאת לו, ממילא בדין הוא שגם היא תוכה למחילת עון. ועיין ס' גור אריה למהר"ל ז"ל (הובא לעיל אות ב') (ומשמע דגם האשה נעשית כבריה חדשה ע"י שנעשית גוף שלם, וממילא שייך גם בה מחילה. ועיין מה שכתבנו בזה בס' להורות נתן עה"ת (פ' וישלח עמוד ק').

ו חתן שאינו מאמין בתשובה האם נמחלין עונותיו. יש לשאול לגבי מה שקיי"ל שחתן נמחלים לו כל עונותיו האם זה גם למי שאינו מאמין, והסברא אומרת דלאחד כזה שאינו מאמין זה לא מכפר כמו יום הכיפורים שלא מכפר למי שאינו מאמין, וצ"ע דהמקור הוא שמוחלין לו זה זהו כאן מעשה, והרי הוא היה רשע ואינו מאמין בה' ובתשובה וצ"ע. ואולי צ"ל מה שמוחלים לו הוא כמו שמוחלים לאדם שעולה לגדולה, ואין זה שייך לתשובה, שכל שמתחיל דף חדש, נותנים לו את האפשרות לגדול. שוב מצאתי בענין זה האם הכפרה של החתן תלויה בתשובה, [ועיין היטב לעיל באות ה' מה שהבאנו שם מדברי הרמ"א שמוכר ששלו בתשובה] **ובשו"ת צמח יהודה** חלק ה סימן יט, כתב וע"ע בנטיעו גבריאל לנישואין פ"ח ס"ח עוד מקורות לזה, רק הוסיף בשם שלחן העזר בשם אדמו"ר משינאוואו ז"ל דאם שכח לומר היודי עד אחר החופה, אז לא יאמר כלל יותר שום וידוי, אף אם אינו ר"ח, כיון דאצל החתן והכלה המה כבר יום טוב. והאריך ה"ס' שערם מצוינים להלכה בראיות לכה, ואף כי לענ"ד לא ברור הדבר, ויותר מסתבר לי שכן יאמר, כיון שזיכה לכפרה יחד עם תשובה, ואין איסור לשוב בתשובה ביום טוב ולומר אז וידוי, רק לא תקנו לומר סתם וידוי בימים טובים בעלמא, אבל מי שמקבל עליו להיות בע"ת ברגל ודאי יש לו לומר אז וידוי, וה"נ בנ"ד. אבל כיון שגדול סובר כן, וגם לענ"ד יתכן דנמחל לו תיכף

מזן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מחילת עוונות רק כשעשה תשובה

חתן מוחלים לו על עוונותיו - דווקא כשהרהר בתשובה. (ועי' בראשית רבה פר' ס"ז סי' י"ג שעשו נתן דעתו להתגייר כשלקח את מחלת). (סידור תפלה למשה מכי"ק)

{חתן שמוחלין לו על עוונותיו} ודאי שצריך תשובה. רק שקשה כי המקור הוא מעשיו שנשא את מחלת בת ישמעאל, וכי עשה תשובה? וצ"ל שקרויה מחלת על שום שזה מצב שיוכל לעשות תשובה, סגי לקרוא לה "מחלת", והענין שמוחלין לו כי זה מצב חדש. (דרך שיחה פ' שופטים)

שאלה: מובא כי פעם כאשר נזדמן האדמו"ר רא"מ מגור צ"ל לשמחת ז' ברכות, נשאל על המשנה (נגעים פ"ג מ"ב), שחתן שנראה לו נגע נותנים לו שבעת ימי המשטה, והרי הנגעים באים על חטא, וכיון שמוחלים לו על כל עוונותיו, איך באו נגעים אליו? והשיב הרא"מ מגור, שהלא אי אפשר שיהיה יותר במעלה מיוה"כ, ויוה"כ אינו מכפר אלא על עבירות שבין אדם למקום, בעוד שהנגעים באים גם על עבירות שבין אדם לחברו. ע"כ המעשה. ולכאורה יש לומר פשוט יותר, כי לא עדין מיוה"כ שצריך תשובה. תשובה: הרי הלימוד הוא מעשיו, וכי עשה תשובה, {אולם} אפשר שנלמד משם שזה זמן שנותנים לו אפשרות למחילת כל עוונותיו, וזה רק בתשובה. ובעיקר השאלה, הרי אף לרבי שיוה"כ מכפר בלא תשובה, כתבו התוס' (שבועות י"ב ב) שאינה מחילה גמורה, רק שמקילין לו.

(דרך שיחה פ' וישלח)

בשעת החופה, א"כ הוא כבר אחר הכפרה ואז יוכל לדחות היודי כבר לאחר שבעת ימי המשטה. ואמנם שמעתי מפ"ק של הרה"ג שמואל מאיר הולנדר צ"ל בשם כ"ק מרן אדמו"ר הק' מבעל ר' אהרן זצוק"ל שלכן כתוב מחילת עוונות אצל ישמעאל כדרש ח"ז' במדרש שמואל ובירושלמי (בכורים פ"ג הלכה ג') שחתן מתכפר לו, דלא היה שם שום תשובה, רק עצם הנישואין מכפר. ודפח"ח. ומהר"ל מפראג ידוע דמפרש בספריו דחתן הוא שינוי מהות, דקודם הו"ל פלג גופא, ועכשיו הוא אדם אחר ופנים חדשות הוא, ולכן אין על השלימות האת עדיין שום חשש של חטא מקודם. ודפח"ח. אבל לענ"ד זה בודאי תליא בגדרי התיקונים, ואף כי נתכפר לו לחתן וגם לכלה, אבל מי יודע כמה יעלה לו התיקון ח"ו, וגדול מאד מאד כח התשובה והיודי, דע"ז כעת שהוא בגדר צדיק ונקי מחטא תתקבל תשובתו בנקל ויכול לפעול גדולות ונצורות, ולפיכך לענ"ד כדאי מאד שיאמר את היודי ויהרהר בתשובה בשעת מעשה. באם שכח ולא אמר מקודם. עכ"פ כל המקיל לסמוך על אותן הגדולים ודאי שפיר עבד.

הגאון רבי

מיכל זילבר שליט"א
ראש ישיבת זוועהיל

חתן מוחלין לו על עוונותיו

בלבוש (או"ח סו"ס רפב) כ' דחתן בשבת שקודם החתונה שמזמרין אותו חייב לעלות. ומבואר שם זהו מהחייבים היותר חשובים לעלות לתורה (עי"ש דשוה החיוב שלו לנער בר מצוה), ולפ"ז יש לעיין במה שנהגו לקרות את החתן למפטיר (ונזכר כן במשנ"ב סו"ס קעא),

והרי מפטיר הוא עליה פחות חשובה משבעה קרואים. וביותר, דהקריאה בתורה למפטיר, אינו אלא משום כבוד התורה, אבל עיקר הקריאה דליה היא בנביאים כמבואר בגמ' מגילה (כ"ג ע"א), וראוי להתבונן מה השייכות של החתן לקריאה בנביאים דוקא.

והנה החתן מוחלין לו על כל עוונותיו, וכמובא ברש"י פ' וישלח (לו ג) בשם המדרש. [ואפשר לפרש בזה ענין העליה לתורה בשבת שקודם החתונה, ע"פ הירושלמי שהביא הר"ח בר"ה (ל"ב ב'), דהטעם שבשעיר המוספין של עצרת לא כתיב חטאת, משום שאמר הקב"ה כיון שקיבלתם על עצמכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. ולפ"ז אפשר דהוא גם הענין המיוחד בעליה לתורה של חתן בשבת קודם החתונה, שיקבל עליו עול תורה, וזה מסייע שביים חופתו מוחלין על כל עוונותיו].

להיות בדרגת השלימות של אחר התיקון לעתיד לבא, ולהגיע לתכלית המעלה לזכות בעשר מעלות של הברייתא דר' פנחס בן יאיר, שהגדולה שבהם היא החסידות, דכתיב אז דברת בחזון לחסידין (עי"ש ע"ז כ' ב'), שהם עצמם זוכים לחזות בנועם ד', וכמבואר בפלפולא חריפתא בע"ז שם (ונתב' בהרחבה בדברינו בס' בים דרך - דברים).

ולפ"ז י"ל דמה שנהגו לקרות לחתן מפטיר בנביאין הוא לרמז שניתן לו האפשרות להיות בתכלית המעלה של חסידות שהוא דרגת הנביאים הרואים בחזון, ומשיגים בלבם לחזות בנועם ד'.

והנה בלבוש באו"ח שם כשהביא את החיוב של החתן לעלות לתורה בשבת שקודם החתונה, הוסיף דהוא דוקא למי שמזמרין אותו, אבל אלמון שאין מזמרים אותו אינו חייב,

ולמש"נ אפשר דהטעם דמה שמזמרין לחתן הוא תנאי בחיוב החתן לעלות לתורה, הוא משום שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, והאר"י הק' אמר שכל השגותיו זכה משום שהיה שמח בכל עוז בשמחה של מצוה כמובא במשנ"ב (סי' תרס"ט ס"ק יא).

נכון, 'לפתח חטאת רובץ' המלך הזקן והכסיל יושב וממתין. ובסדרי העדיפויות שלו נמצאים דווקא אלו המושלמים יותר במידותיהם ובתכונות נפשם הטובות. אלו שבקדושת וצדקות הוריהם זכו למידות טובות. שהרי שם הוא מרוויח יותר. לכן 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו'. אבל זאת עלינו לזכור ולדעת. לכל אחד ואחד יש את נקודת הבחירה שלו וכל אחד יכול לעמוד בניסיון ולהכניע ולכבוש את יצרו הרע. רבנו יונה כותב על מלחמת היצר כי 'אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו'. אם האדם רק רוצה, הקב"ה עוזרו לו. 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני פותח לכם פתח כפתחו של אולם'.

אנחנו צריכים להתייבץ ולהשיב מלחמה. להסתער על האויב השונא. בשום פנים ואופן לא להרים ידיים. לא להתמסר ולהיכנע. זה בידינו, 'כן, אנחנו יכולים'. אנחנו לא לבד. זה לעומת זה עשה האלוקים, אל מול היצר הרע היושב על מפתחי ליבו של אדם ומבקש להחטיאו עומד הקב"ה דואג ומצפה ובשעת הצורך מושיט עזרה. לראות איך 'יכול ויכל לו'. איך יכניע האדם את יצרו.

הגמרא ביבמות מביאה 'אמר רבי חמא בר חנינא כיוון שנשא אדם אישה עוונותיו מתפקקין. שנאמר: 'מצא אישה מצא טוב ויפק רצון מהשם'. רש"י מסביר שם 'מתפקקין' נסתמים. לשון 'ויפק' כמו פוקקים הנקבים'. ומסביר הפרישה 'מי שנושא אשה ועושה רצון ד' לקיים תכלית הבריה הוא גורם שהקב"ה 'פוקק בעד עוונותיו שלא יהיו נראים'.

כשאדם נושא אישה, מלבד מה שהוא מקיים את תכלית הבריה. הוא גם בונה לעצמו חומת מגן נגד היצר הרע. מהפסוק: 'נקבה תסובב גבר' לומדת הגמרא: 'השרוי בלא אישה שרוי בלא חומה. מסביר המהרש"א שאשתו של אדם משמרתו מהחטא, מיצר הרע הנקרא 'שונאך', כמו אותה חומה הסובבת את העיר ושומרת מפני השונאים.

אך עדיין הדברים טעונים ביאור. שהרי למדנו ש'חתן' נמחלים לו כל עוונותיו. לא רק שהם נסתמים. הם אינם קיימים יותר. ואולי יש לנו כאן לימוד נוסף וגדול על רוב חסדיו של הקב"ה עם ברואיו. על מידת ה'אלמלא הקב"ה עוזרו' על דרך העזרה שהקב"ה נותן לנו במלחמת היצר. על ההזדמנויות והאפשרויות שהקב"ה נותן לאדם ואחד מהם הוא בשעה שיש לו שינוי מהותי באורח חייו.

'מחילת עונות לחתן'

הרמ"א בסעיף הראשון בתחילת 'אבן העזר' פוסק: 'ונהגו שהחתן והכלה מתעניין ביום חופתו'. ובטעם הדבר כתב המהר"ם מיניץ 'יש אומרים הטעם דהוא יום סליחה דידוע שנמחלו עוונותיהם ויום כיפור דידהו, כדררשינן על הא דכתיב 'ויקח את מחלת'.

הירושלמי במסכת ביכורים מביא שלא רק 'לחתן' מוחלים לו כל עוונותיו. אלא גם: לחכם ולנשיא ולעולה לגדולה. ומביא מקור מפסוקים לכל אחד מהם. את המקור 'לחתן' מביא הירושלמי מהפסוק: 'וילך עשו אל ישמעאל וייקח את מחלת בת ישמעאל'. וכי מחלת שמה, והלא בשמת שמה. אלא שנמחלו לו כל עוונותיו. רש"י בוישלח מביא בשם מדרש ספר שמואל 'ג' מוחלים להם עוונותיהן. גר שנתגייר, והעולה לגדולה והנושא אישה'.

עשו הרשע, נשא אישה ונמחלו לו כל עוונותיו. ולא זו בלבד אלא שממנו בניין אב לכל חתן וכלה שנמחלים עוונותיהם. והדברים טעונים ברור: מדוע ולמה ?

'ויתרצו הבנים בקרבה' עוד לפני שיעקב ועשו יצאו מבטן אימם, עוד לפני שפגשו את יצר הרע הממתין ומצפה 'לפתח חטאת רובץ', כבר היו חלוקים בנטייתיהם הטבעיות. 'כשהייתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת. עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכס לצאת'.

כאשר זוג הורים צעירים שעמדו לפני לידת ילדם הראשון, באו אל אחד מגדולי המוסר ובקשו ממנו הדרכה לחינוך הילד העומד להיוולד להם בשטו"מ. ענה להם ואמר: עכשיו באתם, כבר אחרתם את המועד. החינוך מתחיל עוד הרבה לפני הלידה. 'כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים'. כוחו של החץ הינו בעוצמת היורה אותו, ואת כיוונו של החץ ניתן לקבוע רק לפני שהוא יוצא לדרכו.

יחד עם זאת יודעים אנו כי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'. לכל אדם ניתנת בחירה חופשית להחליט בין טוב לרע. תינוק שזה עתה נולד, מייד ביום השמיני ללידתו אנחנו מתערבים בבריאה שברא הקב"ה ועושים לו 'ברית קודש'. ללמדנו כי האדם לא נולד שלם לא בגופו ולא בנפשו. עבודה קשה מוטלת על האדם לתקן את מידותיו ונטיות ליבו עימם הוא נולד. יש לו חלק במשימה של 'נעשה אדם'.

באר היטב

כתב הבאר היטב סוף הל' קידושין אה"ע סי' ס"ה, מי שקנה בגד יכול ללבושו בשמחת חתן או ללבושו ברגל הסמוך לו, לא ילבשו ברגל הסמוך אלא ידחה את הליבישה לשמחת חתן, יש להתפלא על זה היתכן כדבר הזה, והלא קיימא לן כי מצוה הבאה לפניו יעשנה אף שאחריה יש מצוה חשובה יותר כמ"ש המ"ב סי' צ'. והדברים כתובים בשו"ת הרדב"ז, וכבר ידוע שאסיר שיכול לצאת מבית האסורים לתפילה יצא לתפילה שלפניו ולא יאחר יציאתו לתפילה חשובה יותר.

מחילת עוון

והנראה לומר בזה כיון שחתן מתכפרים עוונותיו ויש השארת השכינה בחופתו, גדר השמחה אשר שם היא שמחה לפני ה' ממש, אמור מעתה שלמצווה גדולה כזו יש לדחות את לבישת הבגדים עד החתונה.

חופת שאינה ראויה

ידוע ומפורסם כי שיטת הרמב"ם שחופה שאינה ראויה אינה חופה כגון חופה שאינה בטהרה, וכמובא בשו"ע אה"ע סי' ס"א, ולפי"ז חופה שלא היתה בטהרה אינה חופה והבעל לא יורש אשה זו לא מיטמא לה לא זכאי במציאתה.

ויש להתפלא מאוד על שאין בתי דין חוקרים זוגות שעוברים על דת לראות אם חופתם היתה בטהרה שאם לא לא שייך ירושה בזה ואין הבעל צריך להתאבל על אשתו, משום ספק ממון לקולא והירושה תשאר לבית אביה ומשום ספק אבלות לקולא, ומימינו לא שמענו שיפסקו כן.

קנין חופה

יש ליישב אף כי הרמב"ם פסק כן, מ"מ דבריו באו לשומר תורה המדקדק בהלכה, ואז החופה לא ראויה לאישות, אבל מי שפורק עול מבחינתו החופה ראויה וכך נהג מסתבר שאצלו חל קנין חופה, וצ"ע. שבע ברכות

ובספה"ק דגל מחנה אפרים פ' בא, כתב זו"ל, כי בכל ימות השנה יש בו זר לכן הוא רז, והיינו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אומרים בלחש, אבל ביוה"כ נתגלה חמשה פעמים אור ונכנס יין שהיא אימא עילאה ויצא סוד ונעשה מן רז אור, לכן אומרים בשכמל"ו בקול רם,

ולכן אצל שמחת חתן וכלה הוא ג"כ אל יתערב זר בשמחתו כי (שהש"ר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, היינו חתן שדומה למלך ומתחלה היה רק פלג גוף וכשנשא אשה נקרא מלך שלם בעטרה שעטרה לו אמו, היינו שהחתן נעשה בחינת אימא עילאה, שמוחלן לו כל עוונותיו ולכל הנלוים אליו, והיא עטרה שעטרה לו אמו על דרך תבא אמו ותקנח את בנה, ואימתי הוא בימי חתונתו,

ויש בזה סוד עמוק, כי ביוה"כ שהוא סוד אימא עילאה יש בו חמשה תפלות, ובחתן יש בו חמשה קולות קול ששון וגו', והוא בחינה יותר גדולה מיוה"כ וכו'.

(ביים דרך דברים)

עוד יש לתמוה להנהגים כהרמב"ם מה זה שמברכים ז' ברכות, והלא עדיין ארוסה היא ולא תהיה נשואה עד שתיהר, יש ליישב, שהחשיבו זאת דחק גדול וסומכים על החולקים על הרמב"ם כפי ההלכה שבשעת דחק סומכים על דעת יחידים באיסור דרבנן.

מנהגים

מחילת עוונות ביום החופה

מקור המנהג

בירושלמי (בכורים פ"ג ה"ב) איתא: חתן מוחלן לו כל עוונותיו דכתיב (בראשית כח, ט): "וילך עשוי אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל", וכי "מחלת" שמה והלא "בשמח" שמה, אלא שנמחלו לו כל עוונותיו. וברש"י (שם לוג), בשם המדרש מכאן לכל הנושא אשה שמוחלן לו כל עוונותיו. בחופת חתנים (פ"ו) מוסיף בענין זה: ופשוט שאינו מכפר רק לשבים דלא עדיף מיום הכיפורים.

בספר "מאור עינים" (פרשת האזינו) פירש את הגמ' ביומא פה: "רבי סבירא ליה דיום הכיפורים מכפר בין לשבים ובין לשאינם שבים", דלכאורה יקשה איך יתכן שרבי יהיה סובר כן שמכפר ללא תשובה, הרי חז"ל אמרו (בבא קמא נא): "כל האומר הקב"ה וותרן" וכו'. ונראה, דוודאי בלא תשובה אינו כלום, אך הפירוש בדברי רבי הוא, על פי מה שאמרו חז"ל בזוהר

הקדוש (ח"א רי"ט, ב) על העוון הנורא של הוצאת זרע לבטלה, ד"לית לך חובא בעלמא דלא אית ליה תשובה, בר מהאי", זוהי הכוונה "אף לשאינם שבים" - אף לאותם שאינם מתקבלים בתשובה כל השנה, אבל ביום הכיפורים מקבלים אותם, עכ"ד"ק.

וראה בספר הבינה והברכה שמוסיף לדברי המאור עינים: לפי זה, ביום הכיפורים של יום הנישואין שהוא פעם אחת בחיים, בודאי ובודאי שמוחלן לו על כל עוונותיו, גם על פגם הברית וגם על עבירות שיש עליהן כריתות ומיתות בית דין או חילול השם ח"ו.

דבר זה מתחייב גם ממאמרם ז"ל (ירושלמי בכורים ג, ה"ב) "חתן מוחלן לו על כל עוונותיו", דאם נאמר שרק אותן העוונות שתשובה מכפרת עליהם בכל השנה נמחלו לו, מה רבותיה דחתן.

עוד מביא שם ראייה שיום החופה מכפר על כל העוונות, ממה שמקשה הטורי זהב ריש הלכות שבת (סימן רמב"א) על הגמ' שבבת קיח, ב) "כל המשמר

הרה"ג אליקים דבורקם

שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש, מוחלן לו", עיין שם והוא הדין לעניינינו שמוחלן לו כל עוונותיו גם אלו שכל השנה אין מקבלין תשובתו. דממה נפשך, אם שב על עוונותיו הרי מתכפר בתשובה, ואם אינו שב מה מועיל לו יום חופתו, שהרי בלא תשובה בוודאי שאין מוחלן לו, אלא על כרחך הכוונה היא, שמוחלן לו גם אותם העוונות שבכל ימות השנה אינם מתכפרים בתשובה בלבד (עיין היטב בספר דגל מחנה אפרים - ליקוטים).

יום מחילת עוונות

לכאורה יש להתבונן מפני מה חתן וכלה ביום נשואיהם נמחלן עוונותיהן עד שנעשים ככריה חדשה, ובאמת הנראה לומר שהזויל והקב"ה רוצה גם כן לשמח את החתן והכלה, ולא תיתכן שמחה אמיתית אצל אדם, כשקופה של עוונות תלויה לו בצוארו. כי חטא ושמחה הם תרתי דסתרי. ורמז לדבר, שמצות "ושמחת בחנך" נכתבה בפרשת חג הסוכות, מפני שרק

תנצל את זה. זו מתנה גדולה וחסד עצום. עשו הרשע, כאשר נשא אישה היה הראשון שקיבל מתנה זו מהקב"ה. ללמדנו כי גם מי שנטיותיו הטבעיות הם כמו של עשו וגם מי שנושא על גבו היסטוריה כזו של חטא ופשע כמו שהייתה לעשיו גם הוא יכול, אם רק ירצה בכך בכנות, להשתנות באחת ולפתוח דף חדש בחייו.

בכל מצב בו אנו נמצאים אסור לנו ח"ו להתייאש. עלינו להתבונן ולדעת איזה כוח ניתן בידינו. למחוק בבת אחת את כל העבר ולהתייצב על דרך הטוב. 'לעזוב דרך רשע ולהחיש לנו ישע'. ננצל את ההזדמנויות הניתנות לנו נעשה ונצליח.

כאשר אדם נושא אישה, כאשר הוא עומד לפני שינוי במהלך חייו. הוא יכול לנצל זאת לעשיית שינוי בהתנהגותו. זו הזדמנות לפתיחת דף חדש בחייו. הוא יכול לנצלה כדי לעבור ולהתייצב על דרך הטוב. כמו גם בכל שינוי משמעותי אחר כמו: עולה לגדולה או גר שנתגייר.

כל חתן צריך לדעת: 'חתן מוחלים לו כל עוונותיו'. נותנים לך הזדמנות להתחיל הכול מחדש. אין לך יותר שום קופה של שרצים מאחריך. הכול נמחל ונמחק. אין לך יותר את ההשפעה של 'עברה גוררת עברה' אתה עכשיו זך ונקי כתינוק שנולד.

מנהגים - המשך

א. דעצם מעשה הנשואין גורם שימחלו עונותיו, או שהוא בגדר הוכחה, דכיון דזכה לישא אשה ע"כ דמחלו לו עוונותיו, ונראה להוכיח מהא דנקטינהו לתלת כחדא, חתן ומלך וחכם, ע"כ דכולהו חד גוונא הוא, ונראה היאך הוא במינוי החכם.

והנה בירושלמי שם בביכורים ילפינן, להא דחכם מוחלין כל עונותיו, מהא דכתיב ויקרא יט, לב, וכי יגור אתכם גר, מה גר מוחלין לו על כל עונותיו, אף חכם היינו שנתמנה לראש ישיבה, כן, ובגר בודאי מעשה הגירות הוא הגורם, משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ומסתמא ה"ד חכם עצם המינוי גורם.

וכן יש להוכיח, מהא דאמרו בסנהדרין דף י"ז, דרבי זירא לא קבל עליו התמנות, אלא כאשר שמע להאי מימרא דאין אדם עולה לגדולה, אלא א"כ מוחלין לו על כל עונותיו, קבל המנוי, ואי נימא דאין עצם המנוי גורם, אלא זהו הוכחה שמעיקרא מחלו לו עונותיו, א"כ משום מה הוצרך ר"ז לידיעה הזאת אם מחלו לו, וע"כ דעצם המנוי גורם שימחלו לו עונותיו, וה"ה נמי לחתן עצם מעשה הנשואין גורם שיימחלו עונותיו.

(יבמות, דף כב ע"א): "גר שנתגייר - כקטן שנולד דמי". ואסור להזכיר לו חטאים שעשה בהיותו גוי ועובד עבודה זרה. כמו שנאמר (ויקרא יט, לג): "וכי יגור אתך גר בארצכם, לא תונו אותו". כך גם אדם, לפי המבואר בחז"ל, אינו נקרא אדם שלם, עד שהוא נושא אשה. לכן יש לראות את יום הנישואין כלידה חדשה, וכאילו נעשו שניהם בריה אחרת ממש. משום כך אין זוכרים להם עוונות ראשונים.

מחילת עוונות לחתן נלמד אצל עשו בפסוק "וילך עשו אל ישמעאל, ויקח את מחלת בת ישמעאל". פירש רש"י בפרשת וישלח לגבי בשמת אשת עשו, שהביא בשם חז"ל, דאמאי קרי לה מחלת הא בשמת שמה, אלא להודיע שחתן הוא אחד משלשה שמוחלין עונותיהם, והם חתן ונשיא וראש ישיבה, והוא בירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג, וצ"ב אמאי כתבה תורה מחילת חטאים לחתן, דוקא אצל עשו.

והנראה בזה, דהנה בעצם מה דאמרינן דחתן מוחלין לו עונותיו, י"ל בכמה אופנים,

אחרי יום הכיפורים, יכול אדם לשמוח באמת. לכן, כדי ששמחתם תהיה שלימה, ה' מוחל להם על חטאי העבר. ושמא יש לומר שלזה תקנו לברך, "שמח תשמח רעים האהובים, כשמחך יצריך בגן עדן מקדם", שמשמעותו, כשמחת אדם וחווה בגן עדן קודם החטא. ועל זה אנו מתפללים, "חדש ימינו כקדם".

עוד יש לומר, שהזאיל והנישואין הם הקמת בית חדש, וידוע, שבתחילת הבנין יש להניח יסודות, וצריך להשגיח שהיסוד יהיה ישר, משום שכשהיסוד עקום אפילו מעט, אזי כל כמה שישתדל אח"כ לבנות ישר לפי היסוד, יהיה הבנין עקום יותר. וככל שהבנין גבוה יותר, כך תראה העקמומיות יותר לעינים. גם הקב"ה רוצה לסייע בידם, וכדי שהבנין שהם מקימים היום יהיה ישר (ויהיה ראוי להעמיד עליו דורות רבים), הוא מוחל להם על חטאי העבר, ומאפשר להם לפתוח דף חדש ונקי, בזה יהיו היסודות מוצקים, וישרים, ללא מגרעות העבר, וכשלונוותיהם.

ביאור נוסף אפשר לומר, כמו גר שנתגייר שמוחלין לו כל עוונותיו (ירושלמי, שם), וזה על פי מה שאמרו חז"ל

הנושאים הבאים

וישב - נר איש וביתו, ענינא דיומא. מקץ- הפסקה

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה בעריכה תמציתית וייחודית להשיג בהנאות הספרים

מוסד הרב קוק

אשת חיל

מדרשים, נכתר, ראשונים, אחרונים, חסידות